

Vaksinedemokrati?

Av Per Fugelli

Kronikk, VG 261009

I de ”gode, gamle dager” sa helsedirektør Karl Evang Hopp! – og legene og folket hoppet. Det var i kommandomedisinens tid. Folk var ”uopplyste” og stolte på at ekspertsystemene vet hva som er best for oss.

Slik er det ikke lenger. Norge i dag består av selvstendige, kunnskapsrike mennesker som tar ansvar for eget liv og vil ha makt over egen kropp og helse.

Helsedirektoratet har kjøpt inn 9 millioner doser Pandemrix vaksine. Direktoratet kommer sannsynligvis i løpet av få dager til å anbefale at hele befolkningen bør la seg vaksinere. Men foreløpig sier 80 prosent NEI! Her står vi for første gang i folkehelsens historie overfor et slags opprør. Folkevettet reiser seg mot vitenskapen. Folk flest stoler på egen dømmekraft og nekter å bøye seg for elitens ordre.

Det er noe forfriskende og løfterikt over denne sivile ulydigheten. Den vitner om at folk har mot, vilje og kunnskap til å forvalte egen helse. De hører på Helsedirektoratets og Folkehelsas informasjon, de går på nettet og studerer risiko og bivirkninger, de diskuterer svineinfluensa og vaksine over matpakken på jobben – så gjør de seg opp sin egen mening. Det bør de få respekt for. Jeg håper helsemyndighetene ser verdien i denne demokratiseringsprosessen.

Men her er tegn på at Helsedirektoratet/Folkehelsa vil prøve ”å slå opprøret ned” ved hjelp av skremsler, trusler og moralisering. Tidligere i høst uttalte overlege Hanne Nøkleby ved Folkehelsa at det er uansvarlig å ikke la seg vaksinere og at ”noen kan komme til å angre.” Professor Dag Thelle er i disse dager på moralsk korstog i VG og NRK: Du er et dårlig menneske hvis du ikke vil være med å beskytte flokken. Bjørn Iversen, Folkehelsas talsmann, har det travelt for tiden med å sette lyskasteren på skremmende enkeltilfeller av død.

Jeg tror helsemyndighetene gjør noe dumt hvis de prøver å forføre og formynde folk til å følge sin linje.

For det første viser de da manglende respekt for det lovende helsedemokratiet vi ser vokse fram. De avslører at de står fast i en gammel kommandomedisinsk modell som ikke er kjørbart lenger.

For det andre kan helsemyndighetene miste tillit og troverdighet. De har fra begynnelsen av ”markedsført” denne epidemien med stor aggressivitet. I starten

var det snakk om 13 000 døde, bare i Norge. Fjernsynet har vist bilder av feltlasaretter som klargjøres i øde skoger. Mennesker med snue har møtt leger i romfartsdrakt når de oppsøker legevakten. Man har operert med verste-falls-scenarier i stedet for å formilde nøkternhet, ærlig usikkerhet og ro. Kanskje er denne følelsen av løpende og fallende "Ulv!" noe av forklaringen på folkets skepsis til vaksinen? Foreløpig har H1N1 viruset vist seg å være mildere og snillere enn vanlig sesonginfluensa. Vi har pr. dato 8 døde i Norge noe som er langt lavere enn ved de årlige "normale" influensaepidemiene. Ingen vet sikkert om det vil komme en bølge to og tre av svineinfluensa. Ingen vet sikkert om H1N1 viruset da vil bli farligere enn i bølge en. Hvis helsemyndighetene på en slik bakgrunn lanserer en massiv vaksinasjonskampanje, kan man få mistanke om at de er ute etter å redde ikke bare befolkningen, men også seg selv. Folkehelsa og Helsedirektoratet er til en viss grad egne "vesener" med behov for å vise sin egen eksistensberettigelse. Jo større faren oppleves, jo mer makt gir vi til beskytteren. Disse institusjonene har også behov for å gardere seg selv. For ikke å bli anklaget hvis noe går galt, kan de komme til å overdrive tiltak, ikke bare for befolkningens, men for sin egen sikkerhets skyld. Folkehelsa og Helsedirektoratet har investert ressurser, kompetanse og prestisje i denne epidemien. De har handlet i god tro, men med beskjeden viten i et landskap av usikkerhet og frykt. Spørsmålet er om de har mot og vilje til å revurdere strategien hvis epidemiutviklingen og folkeviljen tilsier det? Eller om frykten for "prestisjetap" får dem til å gå rett på massevaksinering, samme hva de støter på?

Kan hende er der rett å anbefale alle å ta vaksinen. Jeg kommer selv til å ta den både for å beskytte meg selv og for å bidra til flokkbeskyttelsen. Men min anbefaling er: Respekt og verdighet til de som velger å ikke vaksinere seg. Her er så stor usikkerhet om kommende epidemiforløp, om alvorlighetsgrad og om bivirkninger at ingen må stille seg til doms over de som sier nei.